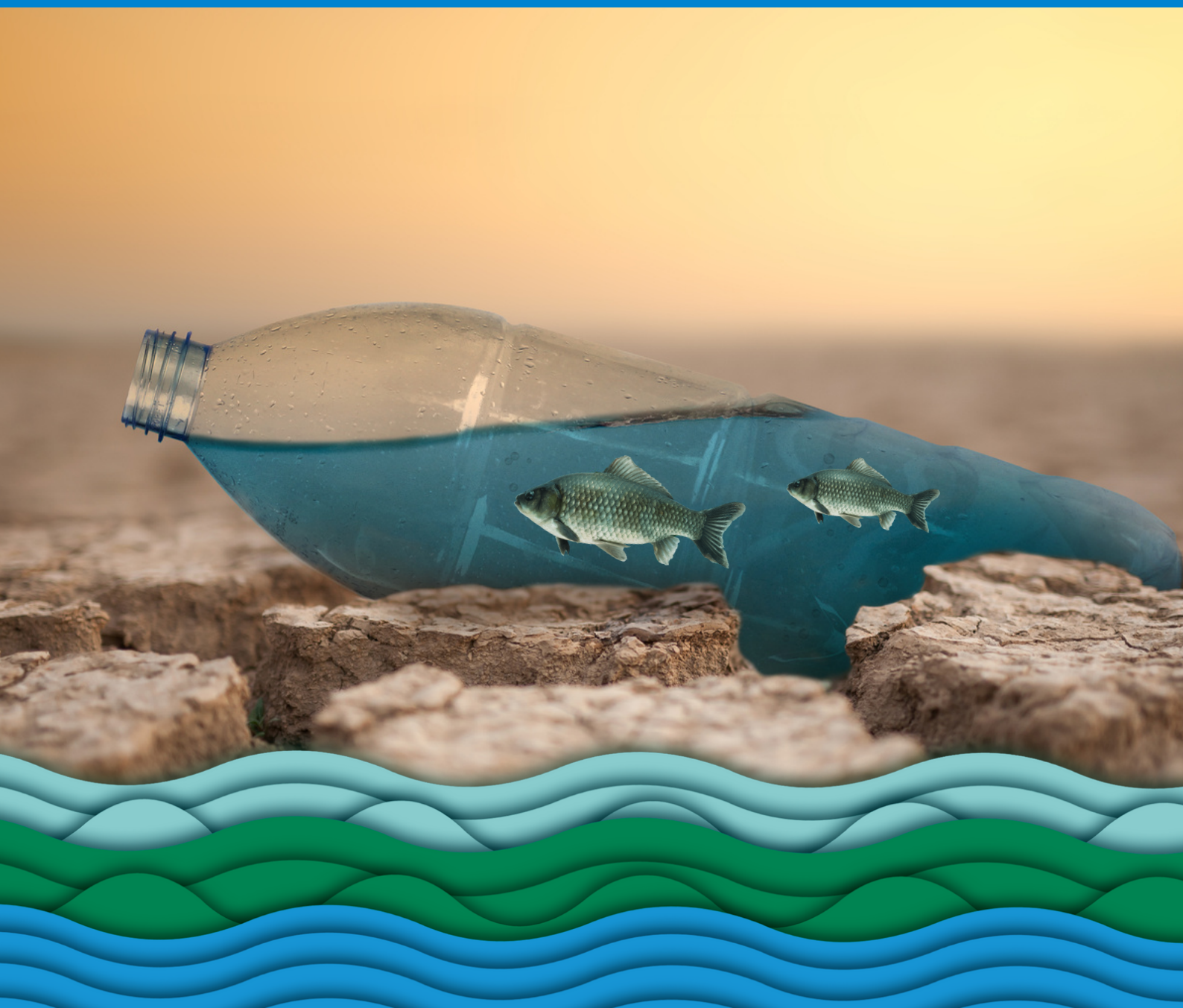

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

Верховенство права для захисту довкілля

ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ Й ОБМЕЖЕННЯ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЕКОЦИДУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Переваги, виклики і обмеження криміналізації екоциду на міжнародному рівні

З моменту першого використання терміну "екоцид" для опису впливу "[Агент Оранж](#)" на довкілля [під час війни у В'єтнамі](#), цей термін був застосований для опису різних випадків завдання шкоди довкіллю по всьому світу. Серед таких випадків, зокрема: [напади Росії на ядерні об'єкти в Україні](#), незаконний [видобуток нафти в Канаді](#) і [мінералів у Венесуелі](#). Дехто використовує цей термін для опису, на жаль, [звичних для людства дій](#), таких як викиди мікропластику в океан, викиди парникових газів і надмірне використання пестицидів.

Кампанія з впровадження нового міжнародного злочину "екоцид" в [Римський статут Міжнародного кримінального суду](#) існує вже давно, але за останні кілька років вона отримала більше підтримки. Однією з найважливіших подій було [формулювання нового визначення екоциду експертною панеллю, зібраною Фондом "Стоп екоцид"](#).

Зростаюча підтримка впровадження злочину екоциду може бути розглянута як частина загального підвищення обізнаності про серйозність зміни клімату, забруднення довкілля та знищення біорізноманіття, з якими стикається наша планета.

Можливі переваги криміналізації екоциду

Найочевиднішою перевагою нового злочину "екоцид" є розширення міжнародної відповідальності за завдану екологічну шкоду. Запропонований злочин розширює можливість проведення переслідувань за шкоду довкіллю за межами контексту війни, теоретично дозволяючи притягти до відповідальності винних осіб за таку шкоду як забруднення морів через розливи нафти, рубка лісів, забруднення ґрунту і повітря в колосальних масштабах.

Міжнародний кримінальний суд - це суд, побудований на принципі індивідуальної кримінальної відповідальності, а це означає, що до суду були б притягнуті фізичні особи, що обіймають керівні посади у різних галузях промисловості, фінансових установ та урядів, а не організації чи держави.

Часто від експертів можна почути посилення на [«запобіжний ефект»](#), який має впровадження злочину екоциду для власників бізнесу та фінансистів, які не хочуть бути притягнуті до відповідальності в одному ряду із військовими злочинцями.

Проведення розгляду таких справ у МКС відкриває можливості для надання компенсацій жертвам екоциду. Після успішного притягнення до відповідальності винуватців у вчиненні екоциду, жертви могли б отримати компенсацію за втрачене ними.

Згідно із [нормами про всесвітню юрисдикцію](#), держави-учасники МКС, які ратифікували злочин екоциду, можуть приймати рішення про розслідування та виіршення справ про екоцид у своїх власних правових системах. Це потенційно розширює можливість відповідальності, оскільки всесвітня юрисдикція дозволяє переслідувати осіб незалежно від їхнього походження чи місця вчинення злочину.

Зрештою, криміналізація екоциду може відігравати важливу символічну роль, сигналізуючи, що міжнародна спільнота вважає знищення довкілля одним із "найсерйозніших злочинів, що становлять загрозу". Тим самим, криміналізація екоциду на міжнародному рівні сприятиме зростаючій усвідомленості необхідності запобігти та дійсно вирішити питання завдання шкоди довкіллю.

Виклики, пов'язані з криміналізацією екоциду

Кампанія з криміналізації екоциду без сумніву набирає обертів протягом останніх кількох років. Проте учасникам кампанії потрібно подолати кілька перешкод, перш ніж екоцид буде додано до статуту МКС.

Спочатку слід наголосити, що поправку до статуту МКС має бути запропоновано державою-учасницею МКС, у відповідності до статті 121 Римського статуту. Будь-яка така пропозиція повинна бути схвалена для переговорів більшістю тих держав, які голосують. Запропонована поправка може пройти кілька «раундів» переговорів перед поверненням до держав-учасниць для подальшого голосування. Для схвалення поправки потрібно, щоб її підтримали принаймні дві третини держав-учасниць, що демонструє необхідну політичну підтримку для схвалення поправки.

Якщо поправка буде затверджена, держави все одно можуть прийняти рішення не ратифікувати її, що обмежує можливість МКС поширювати юрисдикцію на їхніх територіях і на їх громадян в частині злочину екоциду. Держави, які не є сторонами Римського статуту були б [виключені з області застосування нового злочину](#), що також створює складнощі ефективного правозастосування.

Після запуску роботи експертної панелі Фонду "Стоп екоцид", сформульоване такою панеллю визначення екоциду спровокувало кілька критичних зауважень міжнародних правознавців у галузі міжнародного кримінального права. Одним із найпотужніших було таке зауваження: [вимога про те, що винуватець повинен знати, що його атака спричинить шкоду навколишньому середовищу, ймовірно, стане серйозним викликом для будь-якого прокурора, який намагатиметься довести відповідальність такої особи](#).

Ще одним питанням, що турбує деяких експертів є те, що пропонований склад міжнародного злочину «Екоцид» вводить суб'єктивний "вартісний аналіз витрат", в якому прокурорам доведеться довести, що екоцидальним діянням завдано набагато серйознішої шкоди довкіллю у порівнянні з очікуваними соціальними і економічними вигодами від її вчинення.

Ще одним проблемним питанням є відсутність юрисдикції МКС щодо юридичних осіб (тобто корпорацій), що обмежує застосовність нового злочину.

Криміналізація як метод досягнення екологічної та кліматичної справедливості

Прихильники криміналізації на міжнародному рівні злочину екоциду підкреслюють його потенціал для подальшої екологічної справедливості. Введення кримінального злочину описується як [доказ того, що міжнародна спільнота "сприймає серйозно проблему екологічної справедливості"](#) або як ["один із інструментів, доступних у боротьбі проти екологічної несправедливості"](#). Значна кількість експертів розглядають таку криміналізацію як "важливий крок у напрямку встановлення міжвидової справедливості".

Серед найактивніших прихильників нового злочину є держави, які стикаються зі шкідливими наслідками зміни клімату, зокрема малі островні держави, такі як [Республіка Вануату](#) і [Республіка Мальдіви](#). Обидві ці держави пов'язують криміналізацію екоциду і потребу в досягненні кліматичної справедливості як механізм і ціль, яка досягається шляхом використання такого механізму.

Висновок

Введення екоциду може відігравати важливу роль у збільшенні відповідальності та доступу до відшкодування шкоди завданої довкіллю. Існують виклики, пов'язані як з

введенням екоциду як злочину у міжнародне кримінально-правове поле, так і з його переслідуванням, коли такий злочин вже буде закріплено. Однак включення МКС у боротьбу за екологічну справедливість може дозволити постраждалим громадянам, урядам та міжнародній спільноті розглядати екоцид як злочин, який змінює життя, надзвичайно руйнівний і критично небезпечний. Поставши перед кліматичною кризою та епохою масового вимирання біорізноманіття, нам потрібно використовувати всі інструменти в нашому арсеналі, включаючи закон, для досягнення великих системних змін з метою захисту та відновлення природного світу.